

емоцій у разі неможливості їх досягнення. дошкільники не схильні докладати значних зусиль для досягнення поставленої мети.

Висока самооцінка властива лише 36% дошкільників, які перебувають у негативних стосунках із батьками. Вони, не зважаючи на негативні стосунки з батьками та відсутність взаєморозуміння, мають високу самооцінку та позитивно ставляться до себе.

Висновки. Отже, встановлено зв'язок між стилем батьківського ставлення до дітей дошкільного віку та формуванням самооцінки у дитини. Чим більш оптимальним є стиль взаємодії батьків із дитиною, тим вищою є її самооцінка. Разом із тим, дана публікація не висвітлює всіх аспектів цього питання, зокрема, перспективою подальших досліджень виступає вивчення особливостей самооцінки дітей дошкільного віку та їх соціально значущих характеристик у залежності від переважаючого стилю спілкування з батьками.

Література:

1. Берегова Н. П., Степанюк О.К., Кушнір І.М. Психологічні особливості самооцінки дітей старшого дошкільного віку. *Актуальні питання теорії та практики психолого-педагогічної підготовки майбутніх фахівців : тези доп. VIII Всеукр. наук.-практ. конф.*, (Хмельницький, 9–10 квіт. 2020 р.). Хмельницький : ХНУ, 2020. С. 30-34.

2. Костюченко А.В. Особливості формування адекватної самооцінки дітей дошкільного віку. *Архів матеріалів міжнародних конференцій*. 2021. Вип. 25. С.483–486.

3. Павелків В.Р. Психологічні особливості та детермінанти морального розвитку особистості у дитячому віці. *Іноватика у вихованні*. 2018. Вип 7. С.6-17.

КОНФЛІКТНА ПОВЕДІНКА У МІЖОСОБИСТІСНІЙ ВЗАЄМОДІЇ ОПОНЕНТІВ ІЗ РІЗНИМ ТИПОМ ЛОКУСУ КОНТРОЛЮ

Сердюк О.О.

*Полтавський національний педагогічний університет імені В.Г.Короленка
serduyk@ukr.net*

Актуальність проблеми. Конфлікт є невід'ємною складовою різнобічної та багатошарової системи людських взаємовідносин. Незвичайна загостреність психологічних станів особистостей у конфліктних ситуаціях, відкрите зіткнення позицій, принципові зміни діяльності й настановлень особистості – всі ці та інші психологічні складові конфлікту вже досить довгий час привертають увагу дослідників. Науковцями вивчаються загальні особливості міжособистісних конфліктів (Н.Є. Завацька, С.Д. Максименко, Л.П. Матяш-Заяц, О.Г. Мирошник [1], Н.І. Пов'якель, Т.А. Яновська), досліджуються особливості перебігу, причини виникнення, способи попередження та ліквідації конфліктів (О.А. Донченко, Т.М. Титаренко), актуального значення набуває аналіз різних видів конфліктів (А.М. Бандурка, О.А. Донченко, Г.В. Павленко [2], О.Є. Поліванова [3]).

Особливої гостроти суперечності набувають у юнацькому віці, коли відбувається перехід до дорослості, який супроводжується якісною перебудовою усіх сторін розвитку особистості, діяльності та спілкування. У той же час актуальним питанням залишається виокремлення чинників конфліктної поведінки в юнацькому віці. Зокрема, не вирішеним залишається проблема впливу такого загального параметру функціонування молоді особистості як локус контролю, що відображає її орієнтацію на встановлення загального певного типу стосунків з оточуючим світом.

Мета роботи – представити результати дослідження конфліктної поведінки у міжособистісній взаємодії опонентів із різним типом локусу контролю.

Методика та організація дослідження. Для діагностики конфліктної поведінки опонентів із різним типом локусу контролю обрані наступні методики: методика «Оцінка рівня конфліктності» (за Н.В. Кіршевою), методика оцінки поведінки в конфлікті (за К. Томасом) та Методика дослідження локусу контролю (за Дж. Роттером). Емпіричне дослідження проведене на вибірці, до якої увійшли 60 осіб юнацького віку (42 дівчини та 18 хлопців), які навчаються у Полтавському національному педагогічному університеті імені В.Г. Короленка.

Результати дослідження. За результатами проведеного дослідження відмінності у вираженості схильності до конфліктної поведінки студентів із різним локусом контролю. Зокрема, інтернально орієнтовані студенти характеризуються високою схильністю до конфліктної поведінки (74%), в екстернально орієнтовані – лише 15%.

Натомість, студентки менше конфліктні загалом. Так, серед екстернально орієнтованих студенток 76% має низький рівень схильності до протистояння, а серед інтернально спрямованих такий відсоток менший і складає 28%. Останні ж більше орієнтовані на прояви протистояння у взаємодії. Так, до конфліктів схильні 34% інтернально орієнтованих і лише 6% екстернально орієнтованих дівчат.

Виявлено, що переважання екстернального локусу контролю серед представників чоловічої та жіночої статі передбачає орієнтацію на прояв стратегій на пристосування та уникнення. Переважання інтернального локусу контролю передбачає орієнтацію на прояви змагання як стратегії поведінки у конфлікті. Разом із тим, тенденція до досягнення компромісу рівномірно виражена серед представників двох груп із різним локусом контролю.

Виявлені тенденції мають наступні відсоткові ознаки вираження. Зокрема, тенденція змагання та протистояння у ситуаціях конфлікту характерна більшості інтернально орієнтованих респондентів чоловічої (62%) та жіночої (42%) статі. При цьому, згадана тенденція практично не виражена серед екстернально орієнтованих респондентів чоловічої (4%) та жіночої (3%) статі. Отже, спираючись на характерні для особистості із інтернальним локусом контролю якості самодостатності, незалежності, вони більше схильні до прояву тенденції змагання у конфліктах, протиставлення своїх інтересів із інтересами опонента.

Тенденція уникнення конфліктних ситуацій більше характерна для екстернально орієнтованих дівчат (52%) та хлопців (18%). Тобто, спираючись на характерні для екстернально орієнтованої особистості риси м'якості, поступливості та залежності, як студенти, так і студентки досліджуваної вибірки не схильні до відкритого протистояння з опонентом, вони воліють відійти від ситуації конфлікту, уникнути протистояння та вирішити конфлікт мирним шляхом.

Екстернально орієнтовані студенти (32%) та студентки (18%) також схильні до проявів компромісу у ситуаціях протистояння. Тобто, зважаючи на характерні для них якості залежності, поступливості та податливості, орієнтованості на соціальне оточення, вони більше схильні домовлятися із опонентом, намагатися віднайти вирішення проблеми. Екстернально орієнтовані студенти (20%) та студентки (40%) схильні до використання стратегії пристосування до конфліктної ситуації, коли вони відмовляються від відвертого протистояння на користь прийняття позиції партнера і погодження із нею. Така їх тенденція обумовлена переважанням екстернально орієнтованих якостей залежності, м'якості, поступливості, тощо. Вони проявляють такі характеристики і активно не відстоюються свої позиції в ситуації протистояння.

Висновки. Схильність до конфліктної поведінки студентів значною мірою залежить від їх локусу контролю. Зокрема, інтернальний локус контролю, як у студентів, так і у студенток, пов'язаний з проявами конфліктної взаємодії, їх прагнення до домінування та активного відстоювання своєї позиції у стосунках часто провокує конфліктні ситуації, необхідність протистояння. Вони впевнені у собі і своїх силах, не залежні від соціального оточення і тому активно відстоюють свою позицію в ситуаціях протистояння. На противагу, переважання екстернального локусу контролю у студентів і студенток в силу їх залежності від соціального оточення, передбачає більш виражену орієнтацію до толерантної взаємодії, відсутності прагнення активно відстоювати свої позиції та конфліктувати з оточуючими людьми.

Отже, особливості локусу контролю студентів визначають їх схильність до конфліктної поведінки, коли інтернально орієнтовані хлопці і дівчата більше конфліктні, а екстернально орієнтовані – не схильні до протидії.

Література:

1. Мирошник О.Г. Конфлікти у студентських групах з різною композицією за ознаками статі. *Психологія і особистість*. 2021. №2(20). С.117-128.
2. Павленко Г. В. Особистісні диспозиції як чинник психологічного благополуччя особистості в контексті невизначеності. *Актуальні проблеми психології: Збірник наукових праць Інституту психології імені Г. С. Костюка НАПН України*. 2018. 7(45). С.230–239.
3. Поліванова О.Є. Взаємозв'язок уявлення про успіх та соціально-психологічних характеристик особистості у сучасній молоді. *Вісник Харківського національного університету. Серія «Психологія»*. 2014. №1099. С. 19–22.